

**ПЕДАГОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»**

**МАТЕРІАЛИ
IV Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених**

(5 листопада 2024 року)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Збірник матеріалів
IV Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА**

Випуск 4
5 листопада 2024 року

Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2024 рік

Рекомендовано до друку Вченою радою університету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Педагогічний альманах «Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика»: збірник матеріалів IV Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (5 листопада 2024 року). Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2024. Вип. IV. 301 с.

Організаційний комітет:

Богущ А. М.	— дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);
Бабчук О. Г.	— кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);
Кавиліна Г. К.	— кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);
Булгакова О.Ю.	— доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;
Левицька М.І.	— методист кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і представлених даних несе автор.

Технічне редагування матеріалів збірника — О.І. Кисельова.

<i>Пахмурна В.</i> Вплив стилю сімейного виховання на формування особистості дитини.....	262
<i>Пруднікова І.</i> Психологічні особливості нарцисизму особистості.....	266
<i>Сторож В. В., Жембровська О. В.</i> Психосоціальна адаптація дітей дошкільного віку з підвищеним рівнем тривожності: теоретичний та емпіричний аналіз.....	273
<i>Руппо Ф.</i> Статева та гендерна ідентичність дитини дошкільного віку.....	279
<i>Babchuk O.</i> Emotional stability as a factor in pedagogical activities.....	285
<i>Arsene I.</i> Corelația dintre calitatea vieții școlare și problema bullying-ul (elevi) în învățământul de cultură generală.....	292

3. Кордунова Н.О., Дмитріюк Н.С. Емоційна стійкість як важлива складова особистості у період фахової підготовки. *Актуальні проблеми психології. Психологія обдарованості*: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Т.6. 2020. С. 129-138

4. Пилипенко К. В. Емоційна стійкість як професійно важлива якість майбутнього педагога. *Актуальні проблеми психології в закладах освіти*. 2019. № 9. С. 154–159.

CORELAȚIA DINTRE CALITATEA VIEȚII ȘCOALARE ȘI PROBLEMA BULLYING-UL (ELEVII ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL DE CULTURĂ GENERALĂ

Doctor, conferențiar universitar, Igor Arsene

Problema Bullying-ul la școală care este un fenomen cu mai multe dimensiuni. Nu doar elevii se terorizează unii pe alții, ci chiar și profesorii pot fi supuși unei presiuni constante și insuportabile din partea părinților și elevilor, care speculează anumite prevederi legale [1].

Bullying-ul, sau bullying-ul școlar, este o perturbare gravă a mediului de învățare care are un impact negativ asupra sănătății fizice și psihologice a elevilor. Această problemă necesită atenția și intervenția noastră pentru a asigura un mediu de învățare sigur, de susținere și confortabil pentru fiecare copil.

În acest articol se va vorbi despre consecințele bullying-ului și despre metodele de prevenire a acestui fenomen negativ. Conform statisticilor și ca urmare a cercetărilor din ultimii 3 ani în instituțiile de învățământ din Republica Moldova, între 70 și 87% din numărul total de elevi din clasele 5-12 suferă de bullying în adolescență.

Studiind datele cercetării în februarie 2022, deputații Parlamentului au modificat Codul Educației, adăugând la acesta conceptul de «bullying», care înseamnă o formă de agresiune manifestată în mod deliberat, repetat și printr-un dezechilibru de

putere în relațiile dintre copii, înjosind demnitatea umană. Fenomenul este recunoscut ca o formă de violență psihologică [8].

Participanții la bullying sunt: victima; agresor; observatori; apărători.

Bullying-ul la școală poate afecta orice elev, indiferent de vârstă, sex, statut social sau aspect. Cu toate acestea, există unele caracteristici care pot face un elev mai vulnerabil la hărțuire.

Cine poate deveni victime a bullying-ului?

- Elevii cu dizabilități fizice- cei care poartă ochelari, au auz redus sau au deficiențe motorii (de exemplu, cu paralizie cerebrală), adică cei care nu se pot proteja, sunt fizic mai slabi decât semenii lor;

- Elevii cu probleme de comportament – copiii retrași, sensibili, timizi, anxioși sau copiii cu comportament impulsiv, lipsiți de încredere în sine, sunt nefericiți și au o stimă de sine scăzută;

- Elevii cu nevoi speciale – păr roșu, pistru, urechi proeminente, picioare strâmbe, o formă specială a capului, greutatea corporală (obezi sau anorexie), etc.;

- Elevii cu aptitudini sociale slabe – cei care de multe ori nu au un singur prieten apropiat și preferă să comunice cu adulții mai degrabă decât cu semenii; cei care au o frică de școală, care uneori este percepută de alții ca anxietate crescută, incertitudine, provocând agresivitate;

- Elevii cărora le lipsește experiența de a interacționa cu colegii – cei care suferă de diverse boli neurologice.

Cine sunt inițiatorii bullying-ului? Bullying-ul, de regulă, este început de o singură persoană, de obicei este un lider în clasă, are succes la studii sau, dimpotrivă, un ignorant agresiv. Observatorii, de regulă, nu se confruntă cu hărțuirea, ci sunt forțați fie să activeze, fie să rămână tăcuți de teamă că ei înșiși se vor găsi în rolul unei victime. Apărătorii sunt copii mai curajoși care susțin victima.

Cine sunt susținătorii bullying-ului? A avea chiar și o singură persoană anti-bullying în sala de clasă poate face diferența. Dacă sunt mai mulți apărători și părerea lor este luată în consid-

erare în clasă, cei mai mulți urmăritori îl lasă pe paria în pace, conflictul devine de la bun început [8].

În ultimii 40 de ani, problema bullying-ului în școală a primit din ce în ce mai multă atenție în întreaga lume. David Olweus a descris pentru prima dată acest fenomen în anii 1970. Deși bullying-ul la școală este obișnuit, în lumea modernă, și mai ales în Rusia, acestei probleme nu i se acordă atenția cuvenită, nu este studiată, nu se discută și încearcă să o ascundă.

Bullying-ul este înțeles în mod obișnuit ca hărțuire, oprimare și discriminare. Acesta este un tip de violență atunci când o persoană sau un grup de persoane atacă sau amenință din punct de vedere fizic, mental sau psihologic o altă persoană. După cum adaugă V. Petrosyants, violența are loc împotriva unei persoane care nu se poate apăra, iar agresorii au dorința de a speria, de a provoca durere, de a jigni sau de a jigni.

Un număr nebun de mare de oameni s-au confruntat cu această problemă, cu hărțuire și ridicol, amenințări și cicălire. Este important de remarcat faptul că atât copiii, cât și profesorii participă la hărțuirea școlară. Putem spune că copiii, profesorii, părinții și alți angajați ai școlii devin victime, iar toate cele de mai sus pot fi și agresori. Într-o clasă în care are loc bullying, suferă nu doar persoana agresată, ci și agresorul, participanții, profesorii și, în principiu, întreaga clasă. Mulți oameni văd acest lucru doar ca o problemă pentru copil, familia lui sau agresorul (copil-agresor). Dar trebuie să lucrezi cu școala, cu profesorii, pentru că în cele mai multe cazuri copilul este agresat acolo.

Datorită cercetărilor efectuate de Institutul Național de Cercetare, s-a dezvăluit că aproximativ 35% dintre copiii din întreaga lume suferă de bullying, în Rusia statisticile sunt puțin mai proaste și aici 52% sunt hărțuiți sau au ceva de-a face cu asta. În primul rând, aceasta este o agresiune psihologică, care reprezintă aproximativ 32%, ca și agresiunea fizică, fie că este vorba de împingere, picior sau bătaie, atunci este de 26,6%.

Pe baza analizei statisticilor și studiilor efectuate în Rusia, se pot distinge următoarele: 38% dintre școlari au suferit de bul-

lying la școală; agresorii sunt colegii (53% din cazuri), elevii mai mari (21%) și profesorii (26%). Elevii din ciclul primar sunt hărțuiți în 8% din cazuri, elevii din liceu în 31% din cazuri și elevii din gimnaziu în 61% din cazuri; stilul parental și critica părintească duc la un comportament agresiv la copii; victimele agresiunii își vor spune părinților despre incident în 47% din cazuri, prietenii în 23% din cazuri, profesorii în 8% și nu vor spune nimănui în 20% din cazuri [6].

Cel mai adesea, potrivit studenților, aceștia sunt hărțuiți pentru aspectul lor (43,8%) sau naționalitate (33,6%). Cel mai important, fiecare al cincilea respondent susține că profesorii au manifestat sau manifestă agresivitate față de el, în timp ce 65% dintre respondenți consideră că atmosfera de la școală este prietenoasă.

Una dintre principalele probleme este că profesorii și elevii păstrează adesea tăcerea în legătură cu această problemă, motiv pentru care părinții află doar în 20% din cazuri.

Potrivit statisticilor, doar 53% dintre școlile rusești au un psiholog școlar în personalul lor. Rezultă că sunt în medie 800 de copii per psiholog. Conform rezultatelor cercetării, pregătirea psihologilor este sub medie, mulți pur și simplu nu sunt pregătiți pentru problemele care le apar. Un psiholog școlar nu are capacitatea de a acoperi toate situațiile și problemele care apar la școală și într-o anumită clasă.

Acești experți sunt încrezători că hărțuirea la școală începe cu familia, deoarece majoritatea copiilor care sunt hărțuiți la școală sunt, de asemenea, supuși unor critici dure din partea părinților lor acasă. În plus, cercetătorii țin cont și de tiparul genetic, dovedind acest lucru prin faptul că, dacă tatăl copilului a agresat elevii la școală, atunci copilul arată și o oarecare agresivitate față de oameni.

În ceea ce privește țările străine și cum și în ce măsură se manifestă bullying-ul. În Marea Britanie, școlile sunt literalmente «infectate» de o epidemie de agresiune, violența fizică, insultele și intimidarea copiilor;

Totuși, dacă apare bullying, directorii de școală pot merge

în instanță și vor alege pedeapsa pentru aceasta, părinții pot fi trimiși la cursuri de creștere și educare a copiilor, dacă refuză, vor fi amendați;

În Statele Unite, nu cu mult timp în urmă, unul din nouă din zece copii a fost agresat din cauza orientării lor sexuale. Statele Unite nu se feresc de problema bullying-ului și lucrează constant pentru a găsi modalități de a o rezolva. Orice student poate aborda un psiholog și poate discuta această problemă și poate primi sfaturi, iar dialogul lor va rămâne complet confidențial. Cu toate acestea, nu totul este atât de bine aici, victimele agresiunii, din cauza disponibilității armelor, se pot răzbuna adesea pe infractorii lor și le pot provoca daune și răni incompatibile cu viața.

În Suedia, din 2006, există o poziție care ajută școlile să prevină agresiunea și să se asigure că demnitatea fiecărui elev nu este subminată. În Suedia, se obișnuiește să nu se lupte și să se oprească, ci să creeze și să susțină. Sarcina adulților este de a crea cea mai prietenoasă atmosferă în școli, pe stradă și în întreaga țară. La nivel de stat, copiii sunt protejați de două legi «Cu privire la educație» și «Cu privire la interzicerea discriminării».

Potrivit majorității oamenilor de știință, Japonia are în prezent unul dintre cele mai bune niveluri de educație, există o adevărată luptă pentru locurile de aici; În Japonia, au existat multe cazuri de copii care s-au stabilit cu ei înșiși din cauza faptului că nu au suportat competiția și pur și simplu au continuat să fie hărțuiți.

În Franța, a fost creată o rețea socială specială în care studenții pot vorbi anonim despre problemele lor, iar experții vor ajuta la găsirea unei soluții. Copiii migranților sunt cel mai adesea expuși la bullying aici, la fel cum în Germania sunt cei mai sensibili la această problemă.

Se obișnuiește să identifice următoarele cauze de agresiune: nivelul scăzut de educație al elevului; stimă de sine scăzută; abuzul de diferite substanțe toxice; agresivitate ridicată constantă a copilului; creșterea statutului în echipă; dorința nelimitată de dominație; performanță scăzută la subiecți; situație familială deplorabilă; violența în familie; conflicte în familie, situația finan-

ciară scăzută a familiei;

Atitudinea parentală este supraprotectoare sau hipoprotectoare. În timpul adolescenței și pubertății, întreaga lume, caracterul și gândirea unui copil se schimbă. Apar probleme de natură psihologică și fizică, gândurile și acțiunile adulților sunt puse sub semnul întrebării și apare un spirit de protest. Pentru studenții cu performanțe academice scăzute, agresivitatea este tocmai mijlocul care va ajuta la compensarea acestei performanțe academice. Agresorii actionează în funcție de următoarele motive: răzbunare, lupta pentru putere, invidie, ostilitate, autoafirmare, dorința de a fi în centrul atenției.

Cel mai adesea, într-un proces precum bullying-ul la școală, ies în evidență următoarele aspecte:

O victimă în care poate deveni absolut orice copil și adult. Mai mult, riscul de a deveni o victimă este deosebit de mare pentru persoanele care sunt nesigure, singure sau anxioase. Cel mai adesea, victima se confruntă cu dureri de cap, migrene, tulburări depresive și întârzieri de dezvoltare. Victimele văd o lume în care pericolul este peste tot.

Agresori, al căror loc este luat de copiii din familii autoritare, disfuncționale. Astfel de copii rămân în urmă în programa școlară, sunt activi, se străduiesc să ia locul liderului și să fie în centrul atenției. Remarcile, pedepsele și amenințările nu-i opresc deloc pe agresori. Folosind hărțuirea, își ating propriile obiective.

Martori, care pot fi numiți și spectatori. Astfel de oameni devin martori oculari ai procesului de agresiune, pentru că se întâmplă chiar în fața ochilor lor. Deși văd totul din exterior, sunt și ei supuși influenței psihologice. Astfel de oameni simt frică atunci când sunt la școală și se simt neputincioși. Rolul martorilor poate fi jucat de profesori, elevi și personalul școlii.

Cele mai frecvente victime ale agresiunii sunt: copii cu aspect nestandard (cicatrici, strabii, greutate); copii liniștiți și slabi; îmbrăcat extravagant și îmbrăcat neîngrijit; nereușită din punct de vedere academic; copii cu diverse boli (ticuri, bâlbâială); copii cu dizabilități fizice (ochelari, aparate auditive); introvertit, timid și

conștient de sine; băieți de alte naționalități; nou-veniți care tocmai au apărut în clasă; animalele de companie ale profesorilor.

Este important să spunem ce tipuri de hărțuire există: abuz emoțional (ridicule, amenințări, zvonuri, critici, evitare, limbaj obscen, accent pe dizabilități fizice, insulte, note); violență fizică (lovire, bătaie, lovire cu picioarele); violența sexuală; violență economică (pagubă proprietății, luare de bani, extorcare); cyber-bullying (mesaje amenințătoare, publicarea fotografiilor pe internet, apeluri anonime, comentarii la fotografii).

Bullying-ul la școală, ca problemă, necesită atenția cuvenită, deoarece bullying-ul are consecințe în viața victimelor – acestea includ probleme cu dezvoltarea socială, cu adaptarea școlară. Elevii care au fost hărțuiți primesc traume psihologice profunde care vor fi amintite pentru totdeauna. La mulți ani după părăsirea școlii, când adulții vin la ședințe cu un psiholog, își amintesc de agresiune, plâng și vorbesc despre aceste traume. La urma urmei, bullying-ul la școală afectează nu numai victimele, ci și agresorii și spectatorii. Copiii care au fost hărțuiți la școală au șanse de cinci ori mai mari de a experimenta dureri de cap, tulburări psihologice, apatie și tentative de sinucidere.

Această problemă necesită o abordare integrată. Nu numai elevul, ci toate subiectele procesului educațional trebuie să se ocupe de bullying la școală. Sfatul principal pentru cei care se confruntă cu acest lucru este să obțină consultații de la specialiști cât mai curând posibil și în niciun caz să nu tacă în privința aceasta.

Părinții trebuie să meargă cu copilul lor sau să-l ducă separat la un specialist, iar apoi să discute personal cu el și să ofere sprijin care va ajuta la construirea unei relații de încredere.

Așadar, profesorul trebuie să țină un ochi asupra copiilor pentru a identifica în timp o situație potențial periculoasă și problematică, să încerce să o prevină și cu siguranță să ajute la rezolvarea ei. Copiii trebuie să vorbească despre ceea ce sa întâmplat, să fie încrezători, perseverenți și să încerce să evite cazurile de agresiune.

Bullying-ul la care a fost supus o persoană la școală își lasă amprenta asupra vieții sale: îl împiedică să construiască relații, să

se încerce în diferite domenii de activitate, să-și facă prieteni și îl împiedică să ajungă la vârf în munca sa. De aceea este necesar să se acorde atenția cuvenită problemelor de bullying și bullying la școală. Atât psihologii școlari, părinții, administrația școlii, profesorii, cât și mass-media ar trebui să fie atenți [6].

Indicații practico-metodică

Bullying-ul la școală este o problemă serioasă care trebuie rezolvată imediat. Trebuie tratată cuprinzător – victima agresiunii, iar profesorii și părinții pot ajuta în acest sens.

Părinții în niciun caz nu trebuie să ridice din umeri, pretinzând că nu se întâmplă nimic sau că ceea ce se întâmplă este pur și simplu în morala copiilor moderni. Copilul are nevoie de protecție, indiferent de rolul său: agresor, martor sau victimă.

Profesorul este cel care este capabil să lucreze cu grupul în mod constant: îl poate controla și ghida, monitoriza comportamentul acestuia și își poate stabili obiective. Prin urmare, bullying-ul la școală poate fi oprit în mare măsură datorită profesorului și acțiunilor sale specifice:

1. Denumiți problema – trebuie să înțelegeți că a închide ochii la o problemă nu înseamnă absența acesteia, așa că merită să arătați că există cu adevărat o problemă și că aceasta este cu adevărat violență.

2. Asumați-vă responsabilitatea pentru rezolvarea problemei – grupul are nevoie de un adult care să-și asume responsabilitatea pentru rezolvarea problemei și să o ducă la capăt.

3. Arătați corectitudinea diferențelor: – oamenii evaluează întotdeauna alți oameni diferit, iar acest lucru este absolut normal; – Nu poți agresa oamenii pentru diferențele lor.

4. Arată bullying-ul ca o boală de grup – dacă folosești asociații, poți arăta clar răul bullying-ului la școală; – la fel cum mâinile nespălate devin cauza paraziților, tot așa «comunicarea murdară» devine cauza bullying-ului.

5. Activați moralitatea și arătați alegerea – susținerea acțiunilor pozitive din punct de vedere moral, încheierea de contracte și încurajarea schimbărilor pozitive pot perturba dinamica nega-

tivă a grupului.

6. Armonizarea ierarhiei – în ultima etapă, merită să vă gândiți la prevenirea agresiunii la școală în viitor, pentru aceasta trebuie să oferiți fiecărui copil posibilitatea de a se exprima și de a fi util grupului.

Ce ar trebui să facă un copil? Dacă este agresat, merită să determine cât de rău este. Dacă bullying-ul la școală nu depășește limita și nu include violența fizică, atunci este important să rețineți: nu este vorba despre tine, ci despre agresorii din grup. Negativitatea în direcția ta caracterizează partea rea nu a ta, ci a lor. Prin urmare, pentru a preveni hărțuirea emoțională, este nevoie: de a nu ridica din umeri ca și cum ar fi de acord; nu zâmbi, arătând că ești bucuros că se distrează; puneți o contraîntrebare, întrebând dacă doresc să creadă așa; sunteți de acord că au aceste deficiențe; acordați permisiunea de a gândi așa.

Principalul este că acest lucru nu ar trebui să vă afecteze evaluarea Dvs. despre Dvs., deoarece niciunul dintre cuvintele spuse de infractor nu vi se atribuie de fapt.

Dacă folosesc violență fizică împotriva ta, adică te împiedică să mănânci, să mergi la toaletă, să te schimbi, să strice lucruri și haine, să-ți ia banii, să te amenințe și să-ți provoace durere, aceasta este deja o infracțiune penală.

Ar trebui să informați imediat profesorul și părinții despre acest lucru: nu numai că pot avea o conversație serioasă cu cel ce agresează, ci poți merge și la poliție.

Amintiți-vă, este necesar să raportați adulții la școală, agresorii nu vă vor putea face rău și acest lucru nu va fi «furisare».

Dacă sunteți martori la bullying, merită să rețineți, că se bazează pe grup: dacă mai mulți copii încetează să permită altora să fie hărțuiți, grupul va fi dizbinat și bullying-ul la școală va înceta.

Ce să faci dacă copilul tău este agresat? În cazul violenței fizice regulate împotriva copilului dumneavoastră, puteți contacta poliția. Nu vă fie teamă să contactați administrația școlii și alți părinți pentru a rezolva situația, chiar dacă bullying-ul la școală rămâne verbal.

Principalul lucru este să îi explici copilului că nu este vinovat pentru ceea ce se întâmplă. Poate avea nevoie de ajutor de la un psihoterapeut și chiar să părăsească grupul dacă situația nu se îmbunătățește.

Astfel, este necesară combaterea bullying-ului în școală. Uneori această sarcină este complexă, alteori simplă, dar nu poate fi ignorată. Bullying-ul la școală este o problemă serioasă cu consecințe grave și doar adulții o pot rezolva [7].

Prin urmare, copilul primește o cantitate imensă de traume psihice, care îi afectează inevitabil viața viitoare: tulburări psihice, comportament antisocial, tulburări de anxietate.

Chiar și un singur caz de agresiune lasă o cicatrice emoțională profundă care necesită o muncă specială din partea unui psiholog. Copilul devine agresiv și anxios, ceea ce continuă până la vârsta adultă. El dezvoltă dificultăți de comportament. Ei sunt mai predispuși decât alții să fie depresivi și să se sinucidă.

BIBLIOGRAFIA

1. <https://www.stirilekanald.ro/tara-in-care-profesorii-se-sinucid-din-cauza-reclamatilor-facute-de-parinti-tremur-cand-intru-la-clasa-20345307>
2. <https://www.digi24.ro/stiri/externe/val-de-sinucideri-in-randul-profesorilor-din-coreea-de-sud-mii-de-angajati-in-educatie-cer-protectie-2492383>
3. [https://ro.wikipedia.org/wiki/Ministerul_Educa%C8%9Biei_%C8%99i_Cercet%C4%83rii_\(Republica_Moldova\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/Ministerul_Educa%C8%9Biei_%C8%99i_Cercet%C4%83rii_(Republica_Moldova))
4. <https://www.facebook.com/search/top?q=colegiul%20cadrelor%20didactice>
5. <https://anonimus.ro/2024/03/singurii-vinovati-pentru-acesti-multi-de-goe-sunteti-doar-voi/>
6. <https://sciff.ru/problema-bullinga-v-shkole/>
7. <https://umschool.net/journal/borba-so-stressom/travlya-v-shkole-kak-pomoch-sebe-ili-svoemu-rebenku/>
8. <https://guogagauzii.md/press-tsentr/novosti/item/1235-bulling-v-shkolakh-problema-posledstviya-i-puti-resheniy>